

4. Образцов В. А., Богомолова С. Н. Криминалистическая психология: методы, рекомендации, практика раскрытия преступлений: учебное пособие. – Москва: Закон и право: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 447 с.

АЛДЫН АЛУ: ЭКСТРЕМИЗМ МЕН ТЕРРОРИЗМГЕ ҚАРСЫ КҮРЕС ӘДІСТЕРІНІҢ БІРІ РЕТІНДЕ

Сапаров Б.Ж., PhD, ABAI UNIVERSITY, Алматы қ.

Бұл жұмыстың мақсаты жастарды Қазақстан Республикасының экстремистік және террористік қызметпен байланысты құқық бұзушылықтар мен қылмыстар үшін жауапкершілік туралы заңнамасымен, сондай-ақ ҚР терроризм мен экстремизмге қарсы күрес саласындағы басқа да алдын алу шараларымен таныстырудың маңыздылығын көрсету болып табылады.

Қазіргі әлемде экстремизм мен терроризм ҚР ұлттық қауіпсіздігіне нақты қауіп төндіреді. Бұл мәселе Қазақстан үшін де, бүкіл әлем үшін де өзекті, сондықтан осы «аурудың» алдын алу маңызды міндеттердің бірі болып табылады.

Ағымдағы жылдың наурыз айының 22 күні сағат 20:00 шамасында Мәскеу қаласындағы «CROCUS CITY HALL» концерт залында теракт болғанын атап кету керек [1], аталған лаңкестік оқиғаның салдарынан қаза болғандар саны 144, оның ішінде қайтыс болған балалардың саны 6 дейін өсті және жарақат алғандар саны 551 адам, оның ішінде 15 бала [2].

Жоғарыдағы аталған лаңкестік оқиғаға байланысты, 23 Наурыз күні Президент Қасым-Жомарт Тоқаев Мәскеудегі «CROCUS CITY HALL» концерт залында болған террорлық әрекетке байланысты Қауіпсіздік Кеңесінің мүшелерімен жиын өткізді. Кездесуде Тоқаев терроризмге қарсы күресте азаматтардың қауіпсіздігін және Қазақстанның басқа елдермен және халықаралық ұйымдармен өзара іс-қимылын қамтамасыз ету шараларын күшейтуді тапсырды [3].

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев ШЫҰ-ға мүше мемлекеттердің қауіпсіздік кеңестері хатшыларымен кездесуінде, Халықаралық терроризмге қарсы іс-қимыл мәселелерін бөлек қарастырамыз. Әрине, мұнда біз саяси ерік-жігер көрсетуге тиіспіз. Солайша бірге екенімізді танытып, ең бастысы, тиімді әрекет етуіміз керек. Қазақстан бұл игі іске өзінің елеулі үлесін қосады. Бұған сенімді болыңыздар [4].

2023 жылғы статистикасы бойынша, экстремизм мен терроризмге қатысы бар 122 адамның ісі сотқа жолданған, анықталған тұлғалардың 3/1 лаңкестік әрекетті ашық түрде насихаттапты. Былтыр сотқа дейін тергеудің бірыңғай реестрінде экстремизм мен терроризмге қатысты 208 қылмыс тіркелді, бұл алдыңғы жылдан 6 пайызға көп, әсіресе, әлеуметтік, ұлттық, тектік және діни негіздегі араздықтың үлесі артқан [5].

Нақты терроризмді ашық насихаттаудың басым көрінісі Астанада байқалды. 50 жағдай тіркелді. Бұл алдыңғы көрсеткіштен 30 пайызға көп. Осы тізімді Алматы қаласы, Атырау және Жамбыл облыстары жалғайды. Құқық қорғаушылар 153 экстремистік материал тәркілеген. Оның дені кітап не ақпараттық парақшалар [5].

Экстремистік және террористік қызмет ұғымдары өте ауқымды, бірақ олар «Экстремизмге қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасының 2005 жылғы 18 ақпандағы №31 Заңында және «Терроризмге қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасының 1999 жылғы 13 шілдедегі №416-І Заңында нақты жазылған.

Экстремизм терроризмнің идеялық және рухани тірегі болғандықтан қауіпті. Экстремизм өзінің жоғары мақсатына жеткенде, ол терроризмге, яғни ашық зорлық-зомбылыққа айналады.

Ақпараттық технологиялардың дамуы кезінде әлемдік қоғамдастық террористік және экстремистік ұйымдар тарапынан үлкен ақпараттық қауіпке тап болды. Интернетті пайдаланушылардың негізгі бөлігі – 14 жастан 20 жасқа дейінгі жастар, олар жас

ерекшеліктеріне байланысты мұндай ұйымдардың теріс әсеріне ең осал болып табылады. Сондықтан жастар арасында мұндай қылмыстың алдын алу және алдын алу қажеттілігі туындайды. Саналы жастан бастап, шамамен 14 жастан бастап, білім беру мекемелерінің (мектептердің, орта арнаулы және жоғары оқу орындарының) ата-аналары мен оқытушылары жастарға экстремизм мен терроризмге қатысты білім беруі керек, қорқынышты трагедиялардың көрнекі мысалдарын жүргізуі керек, сондықтан жастар бір қарағанда зиянсыз болып көрінетін нәрсенің салдары туралы ойлануы керек (заңмен тыйым салынған экстремистік және террористік ұйымдарының рәміздерін репост жасау, сіздің қандай да бір пікіріңіз жариялау, сіздің блогыңыздың немесе аккаунтыңыздың жалпы мазмұны және т.б.).

Алдын алу жұмыстарын жүргізу кезінде ата аналар мен оқытушылар келесі міндеттерді шешуге назар аударуы керек:

террористік және экстремистік қызмет ұғымдарын ашу;

осы саладағы ҚР заңнамасымен танысу (ҚР Қылмыстық Кодексі, ҚР Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Кодексі, «Экстремизмге қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасының 2005 жылғы 18 ақпандағы №31 Заңында және «Терроризмге қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасының 1999 жылғы 13 шілдедегі №416-І Заңы және т.б.);

көрнекі іс-шараларды қарау-экстремистік және террористік бағыттағы қылмыстар саласындағы сот практикасымен танысу;

осы саладағы қылмыстар мен құқық бұзушылықтар үшін заңды жауапкершілік түрлерімен танысу.

ҚР құқық қорғау органдары экстремистік және террористік әрекеттердің алдын алуға бағытталған профилактикалық шаралар саласында, соның ішінде құқыққа қайшы қызмет түрлерін жүзеге асыруға ықпал ететін себептер мен жағдайларды анықтау және кейіннен жою, қоғамдық және діни бірлестіктердің, өзге де ұйымдар мен жеке тұлғалардың экстремистік қызметінің алдын алу және жолын кесу саласында орасан зор жұмыс атқаруда. ҚР құқық қорғау органдары және басқа да арнайы уәкілетті органдар мен лауазымды адамдар өз қызметін мынадай нормативтік-құқықтық актілердің негізінде жүзеге асырады:

«Экстремизмге қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасының 2005 жылғы 18 ақпандағы №31 Заңы;

«Терроризмге қарсы іс-қимыл туралы» Қазақстан Республикасының 1999 жылғы 13 шілдедегі №416-І Заңы;

«Экстремизм мен терроризмге қарсы іс – қимылдың мемлекеттік жүйесін дамытудың 2023-2025 жылдарға арналған кешенді жоспары».

Қоғамдық ортадағы экстремистік және террористік көріністерге қарсы күрестің негізгі бағыттарының бірі олардың алдын алу болып табылады. Жастар арасындағы профилактикалық жұмыс әсіресе маңызды, өйткені бұл әртүрлі факторларға байланысты әртүрлі қоғамға қарсы және қылмыстық топтардың теріс әсеріне ұшырау тұрғысынан ең осал болып табылатын жас ұрпақ. Жастардың әлеуметтік және материалдық қорғалмауы, олардың психологиялық тұрғыдан жетілмегендігі, басқа адамдардың пікіріне айтарлықтай тәуелділігі – бұл қазақстандық жастар арасында радикализмнің оңай таралу мүмкіндігі туралы айтуға мүмкіндік беретін себептердің бір бөлігі ғана.

Атқарылған жұмыс барысында алдын алу – қоғамдағы экстремистік және террористік көріністерге қарсы күрестің негізгі бағыттарының бірі деген қорытындыға келдік. Алдын алу шаралары толеранттылыққа, патриотизмге және адамгершілікке тәрбиелеудің, яғни социумның денсаулығын сақтаудың негізгі шарасы болып табылады.

Алдын алу іс-шаралары оқу орындарының, астананың базасында жиі өткізіледі, бұдан әрі экстремизм мен терроризмге байланысты құқық бұзушылықтарды қысқартуға ықпал етуі тиіс. Экстремизм мен терроризмнің алдын алу мемлекет пен қоғам үшін осындай қорқынышты және қауіпті әлеуметтік құбылыстардың салдарын жоюға қарағанда әлдеқайда тиімді. Алдын алу іс-шаралар оқу орындарының базасында жиі өткізіледі, бұл болашақта

экстремизм мен терроризмге байланысты құқық бұзушылықтарды азайтуға ықпал етуі тиіс. Экстремизм мен терроризмнің алдын алу мемлекет пен қоғам үшін осындай қорқынышты және қауіпті әлеуметтік құбылыстардың салдарын жоюға қарағанда әлдеқайда тиімді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Мәскеудегі теракт: «CROCUS CITY HALL» концерт залындағы террорлық оқиға салдарынан қаза болғандар саны артып келеді, <https://www.minber.kz/2024/03/maskeudegi-terakt-crocus-city-hall-konzert-zalyndagy-terrorlyq-oqiga-saldarynan-qaza-bolgandar-sany-artyp-keledi/>
2. Теракт в «Крокус сити холле». Факты, <https://tass.ru/proisshestviya/20320557>
3. Тоқаев Қауіпсіздік Кеңесінің шұғыл отырысын өткізді, <https://www.gov.kz/memleket/entities/maslihat-pavlodar-terenkol/press/news/details/734617?lang=kk>
4. Қасым-Жомарт Тоқаев: Халықаралық терроризм мәселесінде саяси ерік-жігер көрсетуге тиіспіз, <https://kaz.inform.kz/news/kasim-zhomart-tokaev-halikalalik-terrorizm-maselesinde-sayasi-erik-zhger-korsetuge-tispz-4276d3/>
5. Экстремизм мен терроризмге қарсы күрес, <https://24.kz/kz/teleproject/zan-men-tartib/item/644039-ekstremizm-men-terrorizmge-arsy>

ВОЗЗРЕНИЕ УГОЛОВНОГО ЗАКОНА РОССИИ И КАЗАХСТАНА С ПОЗИЦИЙ ОХРАНЫ ЭЛЕМЕНТОВ КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ

Куликова О.Н., к.ю.н., доцент, ФГБОУ «Смоленский государственный медицинский университет» Министерства здравоохранения Российской Федерации

Элементы культурного наследия имеют высокое социально-правовое значение в связи с чем, подлежат уголовно-правовой охране. Законодательство России и Казахстана устанавливает за посягательство на них уголовную ответственность в виду их исторического достояния, неотъемлемости в государственном и общественном значении, социальной памяти и в целом культурной символизации государственности. Основной целью работы выступает определение тех преступных посягательств, которые способны причинить общественную опасность отдельным видам исторического, культурного, религиозного наследия. Исследование отражает установление уголовной ответственности Уголовным кодексом за преступления против отдельных элементов национального наследия, которые имеют прикладное значение в современный период развития российской и казахстанской государственности.

Правовое мировоззрение можно охарактеризовать как обобщенный взгляд на мир права как на идею должного в контексте исторического, социокультурного, онтологического, аксиологического аспектов [1; 34]. Воззрение отечественного уголовного закона представляет правовой взгляд государства, законодательную точку зрения на социально-общественную ценность и важность защиты тех объектов, которые подлежат уголовно-правовой охране и установления самой строгой юридической ответственности за посягательства на них. Отметим, что именно на государство возлагается главная обязанность реформирования общества, самого государственного механизма [2; 9]. В связи с чем, следует рассмотреть те элементы культурного, исторического, религиозного наследия, которые отражают современный правовой взгляд Уголовного кодекса Казахстана и России, закрепляют законодательное представление в отдельных статьях Особенной части законов.

Уголовный кодекс аккумулирует в себе перечень тех наиболее важных, значимых и необходимых для граждан государства, его населения, общества благ и ценностей, которые выступают компонентами уголовно-правовой охраны и представлены исчерпывающим перечнем общественно-опасных деяний. Элементы культурного наследия российского